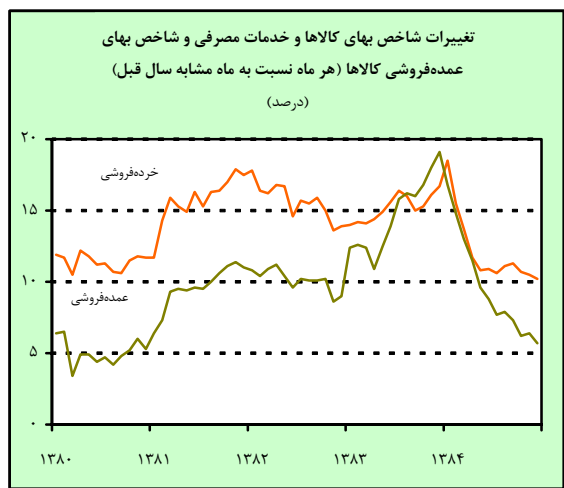

فصل نوزدهم

روند قیمت‌ها

روند افزایشی نرخ تورم از ابتدای سال ۱۳۸۲ متوقف شد. نرخ مذکور که در سال‌های ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ به ترتیب ۱۱/۴ و ۱۵/۸ درصد بود، در سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ با اندکی کاهش به ترتیب به ۱۵/۶ و ۱۵/۲ درصد محدود شد. نرخ تورم با کاهش ۳/۱ واحد درصدی در سال ۱۳۸۴ به ۱۲/۱ درصد رسید.

با توجه به آثار زیان‌بار تورم، یکی از اهداف اصلی سیاست‌های کلان اقتصادی ایجاد شرایط لازم برای کاهش نرخ تورم به سطوح یک رقمی و در نهایت ثبات قیمت‌ها در سطوح پایین تورم است.

یکی از عوامل مهم تورم موجود در اقتصاد کشور رشد بالای نقدینگی است، لیکن رشد نقدینگی را نمی‌توان یگانه عامل تغییرات سطح عمومی قیمت‌ها دانست. افزایش دستمزد نیروی کار و افزایش قیمت نهاده‌های تولیدی داخلی و وارداتی از عوامل موثر تورم از طریق فشار هزینه هستند. به دلیل وابستگی بخش‌های مختلف اقتصاد ایران به کالاهای واسطه‌ای و

مواد اولیه وارداتی، با تغییر قیمت کالاهای وارداتی نرخ تورم نیز تغییر می‌یابد. اتکای قابل توجه بودجه دولت به درآمدهای نفتی، اولویت ایجاد اشتغال در سیاست‌های پولی و مالی و عدم انعطاف‌پذیری دستمزدها از جمله دلایل ساختاری بروز و تداوم تورم در کشور می‌باشد.

در سال ۱۳۸۴، به رغم رشد بالای نقدینگی عواملی چون اجرای قانون اصلاح ماده (۳) قانون برنامه چهارم توسعه، ثبات نسبی نرخ ارز، رکود بازار مسکن که منجر به کاهش رشد اجاره بهای منازل مسکونی شد، کاهش سرعت گردش پول، افزایش واردات کالاهای مصرفی، کاهش نرخ تعرفه برخی میوه‌ها که افزایش واردات و کاهش قیمت آنها را در بازار به دنبال داشت و شرایط جوی مساعد چند سال گذشته که موجب رشد عرضه محصولات کشاورزی شد، موجب کاهش نرخ تورم در مقایسه با سال قبل شدند.

درصد تغییر سالانه متوسط شاخص‌های قیمت

۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	
۱۲/۱	۱۵/۲	۱۵/۶	۱۵/۸	۱۱/۴	شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری
۹/۵	۱۴/۷	۱۰/۱	۹/۶	۵/۱	شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها
۹/۵	۱۶/۸	۱۵/۶	۱۳/۵	۱۰/۹	شاخص بهای تولیدکننده
۱۶/۲	۲۸/۴	۱۱/۷	۵/۷	۱/۳	شاخص بهای کالاهای صادراتی
۱۵/۹	۲۰/۶	۱۱/۸	۲۸/۳	۱۱/۶	شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی (به قیمت پایه) (۱)
۱۰/۹	۱۷/۰	۱۲/۶	۱۶/۰	۱۲/۶	شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی بدون نفت (به قیمت پایه) (۱)

۱- رقم مربوط به سال ۱۳۸۴ مقدماتی است.

براساس ماده (۳) قانون برنامه پنج‌ساله چهارم توسعه، دولت مکلف به قیمت‌گذاری نفت کوره، نفت گاز و بنزین بر مبنای قیمت‌های عمده فروشی خلیج فارس از ابتدای سال ۱۳۸۴ بود. این ماده قانونی در مجلس هفتم مورد مخالفت قرار گرفت و طرح پیشنهادی موسوم به تثبیت قیمت‌ها با تصویب مجلس شورای اسلامی جایگزین ماده (۳) شد. به موجب قانون اصلاح ماده (۳) قانون برنامه چهارم توسعه، قیمت چندین قلم کالا و خدمت شامل بنزین، نفت گاز، نفت سفید، نفت کوره، سایر فرآورده‌های نفتی، گاز، برق، آب، نرخ خدمات فاضلاب، ارتباطات تلفن و مرسولات پستی در سال ۱۳۸۴ در سطح قیمت‌های پایان شهریور ۱۳۸۳ ثابت ماند. به این ترتیب، در سال مورد بررسی نرخ رشد گروه‌های کالاها و خدمات مشمول شاخص‌های بهای کالاها و خدمات مصرفی، عمده فروشی و تولید کننده که متأثر از تغییرات قیمت‌های اداری هستند، نسبت به سال قبل افزایش کمتری داشت.

کادر شماره ۱۳ - ماده (۳) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

به منظور به حداکثر رساندن بهره‌وری از منابع تجدیدناپذیر انرژی، شکل‌دهی مازاد اقتصادی، انجام اصلاحات اقتصادی، بهینه‌سازی و ارتقای فن‌آوری در تولید، مصرف و نیز تجهیزات و تاسیسات مصرف‌کننده انرژی و برقراری عدالت اجتماعی، دولت مکلف است ضمن فراهم آوردن مقدمات از جمله گسترش حمل و نقل عمومی و عملیاتی کردن سیاست‌های مستقیم جبرانی اقدام‌های ذیل را از ابتدای برنامه چهارم به اجرا گذارد:

الف- نسبت به قیمت‌گذاری نفت کوره، نفت گاز و بنزین بر مبنای قیمت‌های عمده فروشی خلیج فارس اقدام کرده و از محل منابع حاصله اقدامات ذیل را به عمل آورد:

- ۱- کمک مستقیم و جبرانی از طریق نظام تامین اجتماعی به اقشار آسیب‌پذیر
  - ۲- مقاوم‌سازی ساختمان‌ها و مسکن شهری و روستایی در مقابل زلزله و بهینه‌سازی ساخت و سازها در مصرف انرژی
  - ۳- کمک به گسترش و بهبود کیفیت حمل و نقل عمومی (درون شهری و برون شهری، راه‌آهن و جاده‌ای)، تولید خودروهای دوگانه سوز و همچنین توسعه عرضه گاز طبیعی فشرده با قیمت‌های یارانه‌ای به حمل و نقل عمومی درون شهری
  - ۴- کاهش نقاط حادثه‌خیز جاده‌ای و تجهیز شبکه فوریت‌های پزشکی پیش بیمارستانی و بیمارستانی کشور
  - ۵- اجرای طرح‌های بهینه‌سازی و کمک به اصلاح و ارتقای فن‌آوری وسایل، تجهیزات کارخانجات و سامانه‌های مصرف‌کننده انرژی در جهت کاهش مصرف انرژی و آلودگی هوا و توانمندسازی مردم در کاربرد فن‌آوری‌های کم‌مصرف.
- تبصره ۱- نفت گاز برای تامین آب بخش کشاورزی با قیمت نفت سفید یارانه‌ای به صورت سهمیه‌ای عرضه خواهد شد.
- تبصره ۲- در مورد مصرف نفت گاز ماشین‌آلات بخش کشاورزی، هر ساله معادل یارانه مربوطه در اختیار وزارت جهاد کشاورزی قرار می‌گیرد تا براساس آیین‌نامه‌ای که به پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به تصویب هیئت وزیران می‌رسد در اختیار بخش کشاورزی قرار گیرد.
- ب- قیمت گاز طبیعی برای صنایع بر مبنای کمترین سطح قیمت آن در صنایع کشورهای هم‌جوار، توسط دولت در ابتدای برنامه تعیین می‌شود.
- ج- در انرژی برق از خانوارهای کم‌مصرف حمایت صورت گیرد.
- تبصره: عرضه نفت سفید و گاز مایع برای مصارف تجاری و صنعتی به قیمت بدون یارانه (مطابق روال بند (الف) این ماده) خواهد بود.
- د- آیین‌نامه اجرایی این تبصره به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

کادر شماره ۱۴ - قانون اصلاح ماده (۳) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

ماده واحده - ماده (۳) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۶/۱۱ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۳- قیمت فروش بنزین، نفت گاز، نفت سفید، نفت کوره و سایر فرآورده‌های نفتی، گاز، برق و آب، همچنین نرخ خدمات فاضلاب، ارتباطات تلفن و مرسولات پستی در سال اول برنامه چهارم، قیمت‌های پایان شهریور ۱۳۸۳ خواهد بود. برای سال‌های بعدی برنامه چهارم، تغییر در قیمت کالاها و خدمات مزبور طی لوایحی که حداکثر تا اول شهریور هر سال تقدیم می‌شود، پیشنهاد و به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

پیشنهاد هر قیمتی می‌باید همراه با توجیه اقتصادی، اجتماعی باشد.

تبصره ۱- سایر دریافتی‌های مرتبط از جمله حق اشتراک، حق انشعاب، دیماند، عوارض و ... مشمول این حکم می‌باشند.

تبصره ۲- دولت مکلف است تا پایان سال دوم برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ضمن اتخاذ تمهیدات لازم برای کاهش مصرف فرآورده‌های نفتی و افزایش ظرفیت حمل و نقل عمومی، نیاز داخلی به فرآورده‌های نفتی را از محل تولیدات پالایشگاه‌های داخل کشور و یا فرآورده‌های جایگزین تولید داخل، تامین نماید. صنایع خودروسازی و سایر کارخانجات مرتبط مکلف به برنامه‌ریزی جهت کاهش مصرف حامل‌های انرژی یا سازگار ساختن محصولات خود با فرآورده‌های جایگزین، مانند گاز طبیعی فشرده در خودروها، می‌باشند. دولت مکلف است سازوکار لازم را برای حمایت از اجرای این تبصره فراهم ساخته و بودجه مورد نیاز را برای حمایت از تغییرات یاد شده در بودجه سالیانه پیش‌بینی نماید.

تبصره ۳- دولت مکلف است تا پایان سال ۱۳۸۳ گزارش مربوط به اجرای وظیفه مندرج در ماده (۵) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ برای افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌ها را تقدیم مجلس شورای اسلامی نماید.

تبصره ۴- به منظور کاهش مصارف غیر ضرور و صرفه‌جویی در مصرف برق و گاز، به شرکت‌های برق و گاز اجازه داده می‌شود از مصرف‌کنندگان غیر تولیدی با مصارف بالاتر از الگوی مصرف، جریمه مقطوع دریافت و به درآمد عمومی در خزانه واریز نمایند. دولت سقف‌های الگوی مصرف و میزان جریمه مذکور را هر سال ضمن تبصره‌های لایحه بودجه به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد می‌نماید.

تبصره ۵- صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران موظف است از طریق شبکه‌های سراسری و استانی خود نسبت به تنویر افکار عمومی در خصوص ضرورت اعمال مصرف بهینه در مصادیق ماده واحده اقدام و گزارش عملکرد خود را ماهانه به کمیسیون‌های برنامه و بودجه و محاسبات و انرژی مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید.

تبصره ۶- آیین‌نامه اجرایی این ماده واحده توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط تهیه شده و حداکثر ظرف دو ماه از زمان ابلاغ به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۷- احکام مغایر با این ماده واحده در مواد آتی این قانون لغو می‌گردد.

۱۹-۱- روند عمومی قیمت‌ها

بررسی تغییرات متوسط شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در دوازده ماهه منتهی به هر ماه نسبت به دوره مشابه سال قبل نشان می‌دهد که نرخ تورم از دی ماه ۱۳۸۳ روند صعودی به خود گرفت و از ۱۴/۸ درصد به ۱۵/۷ درصد در خرداد ماه ۱۳۸۴ رسید. رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی از تیر ماه ۱۳۸۴ با روندی کاهشی در اسفند ماه به ۱۲/۱ درصد محدود شد.

جدول ذیل درصد تغییرات متوسط شاخص‌های قیمت در دوره‌های دوازده ماهه منتهی به هر ماه نسبت به دوره مشابه سال گذشته را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه کاهش نرخ رشد شاخص بهای تولید کننده و ثبات نرخ رشد شاخص بهای عمده فروشی تا تیر ماه به مفهوم افزایش حاشیه سود^(۱) در سطح عمده فروشی است، همان‌گونه که انتظار می‌رفت از مرداد ماه با تداوم کاهش نرخ رشد شاخص بهای تولید کننده، شاهد کاهش نرخ رشد شاخص بهای عمده فروشی و تداوم نرخ رشد نزولی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی بوده‌ایم.

درصد تغییرات متوسط شاخص‌های قیمت در دوازده ماه منتهی به هر ماه (نسبت به مدت مشابه سال قبل)

	شاخص بهای کالاها		شاخص بهای عمده فروشی کالاها		شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی	
	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳
فروردین	۱۶/۷	۱۵/۸	۱۵/۱	۱۰/۲	۱۵/۶	۱۵/۳
اردیبهشت	۱۶/۴	۱۶/۰	۱۵/۳	۱۰/۴	۱۵/۷	۱۵/۱
خرداد	۱۶/۰	۱۶/۱	۱۵/۳	۱۰/۶	۱۵/۷	۱۵/۰
تیر	۱۵/۷	۱۵/۹	۱۵/۳	۱۰/۶	۱۵/۴	۱۴/۸
مرداد	۱۵/۱	۱۵/۷	۱۵/۰	۱۰/۷	۱۵/۰	۱۴/۶
شهریور	۱۴/۵	۱۵/۸	۱۴/۶	۱۱/۱	۱۴/۶	۱۴/۷
مهر	۱۳/۷	۱۵/۸	۱۳/۹	۱۱/۶	۱۴/۱	۱۴/۸
آبان	۱۲/۹	۱۵/۹	۱۳/۲	۱۲/۱	۱۳/۷	۱۴/۸
آذر	۱۲/۱	۱۶/۱	۱۲/۴	۱۲/۶	۱۳/۴	۱۴/۸
دی	۱۱/۲	۱۶/۳	۱۱/۵	۱۳/۱	۱۳/۰	۱۴/۸
بهمن	۱۰/۳	۱۶/۶	۱۰/۶	۱۳/۹	۱۲/۶	۱۵/۰
اسفند	۹/۵	۱۶/۸	۹/۵	۱۴/۷	۱۲/۱	۱۵/۲

بررسی ارتباط متقابل شاخص‌های بهای کالاها و خدمات مصرفی، عمده فروشی و تولید کننده حاکی از همبستگی بالای شاخص‌های مذکور طی زمان است. انتظار می‌رود هرگونه فشار بر هزینه‌های تولید کالاها و خدمات از طریق گروه کالایی شاخص بهای تولید کننده به شاخص بهای عمده فروشی و سپس به شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی منتقل شود یا به صورت مستقیم از طریق گروه خدمات یا کالاهای عرضه مستقیم از تولید کننده به مصرف کننده، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی را متاثر نماید. از طرف دیگر، افزایش شاخص بهای کالاهای وارداتی متناسب با وزن کالاهای مصرفی، واسطه‌ای و سرمایه‌ای در واردات، از شاخص بهای عمده فروشی به شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی و تولید کننده سرایت می‌کند. تکانه‌های ناشی از فشار هزینه، به تناسب بین نوسانات شاخص‌های قیمت توزیع می‌شود و اثرات متقابل بعدی شاخص‌ها بر یکدیگر را به دنبال دارد. وقفه‌های زمانی انتقال نوسانات شاخص‌های قیمت بر یکدیگر، موجب پویایی‌های تورم در اقتصاد شده و بیان دیگری از چرخه «دستمزد - قیمت» و چرخه «فشار هزینه - فشار تقاضا» است.

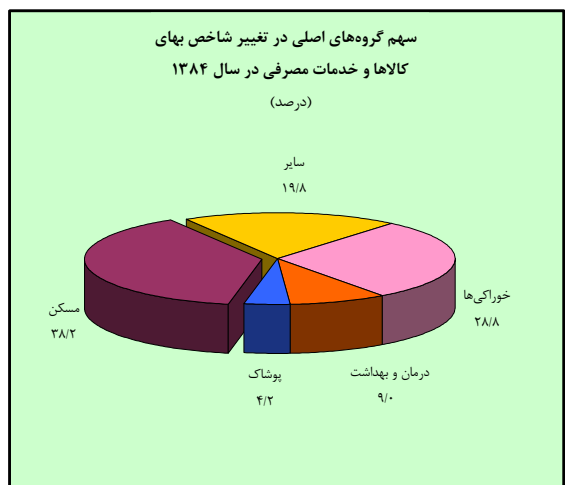
ضرایب همبستگی دو به دو بین شاخص‌های سه‌گانه قیمت حاکی از همبستگی بالای تغییرات ارقام ماهانه شاخص‌ها با یکدیگر می‌باشد. طی دوره ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۴، ضریب همبستگی بین تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی و شاخص بهای عمده فروشی ۶۲/۸ درصد، بین تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی و تولیدکننده در حدود ۷۳/۶ درصد و بین تغییرات شاخص بهای عمده فروشی و تولیدکننده ۹۱/۱ درصد بوده است.

۱۹-۲- تغییر قیمت‌های نسبی

۱۹-۲-۱- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی

۱۹-۲-۱-۱- مناطق شهری کشور

بررسی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی به تفکیک گروه‌های اصلی نشان می‌دهد که طی سال ۱۳۸۴، از هشت گروه اصلی تشکیل دهنده شاخص کل، تنها نرخ رشد شاخص بهای گروه «درمان و بهداشت» در مقایسه با سال ۱۳۸۳ افزایش و نرخ رشد سایر گروه‌ها کاهش یافت. در بین گروه‌های اصلی، شاخص بهای دو گروه «درمان و بهداشت» و «حمل و نقل و ارتباطات» به ترتیب بیشترین و کمترین نرخ رشد را نسبت به سال قبل دارا بودند.

در سال ۱۳۸۴، گروه اصلی «مسکن، سوخت و روشنایی» بیشترین تاثیر مستقیم را در افزایش شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی داشت. این گروه با ضریب اهمیتی بیش از ۲۷ درصد در بین گروه‌های اصلی تشکیل دهنده شاخص کل، با نرخ ۱۳/۸ درصد نسبت به سال قبل رشد کرد و سهمی معادل ۳۸/۲ درصد از رشد شاخص کل را به خود اختصاص داد. دلیل اصلی رشد این شاخص نیز رشد شاخص گروه فرعی «مسکن» بود که با ۱۴/۷ درصد رشد نسبت به سال قبل مواجه بود و ۹۸/۲ درصد از افزایش شاخص گروه اصلی «مسکن، سوخت و روشنایی» و ۳۷/۵ درصد از افزایش شاخص کل را به خود اختصاص داد. در این گروه اصلی، شاخص گروه فرعی «برق، آب و سوخت» که در سال ۱۳۸۳ با نرخ ۱۱/۲ درصد نسبت به سال قبل از آن افزایش یافته بود، در سال ۱۳۸۴ فقط با نرخ ۳/۲ درصد رشد کرد. دلیل اصلی افزایش اندک شاخص گروه «برق، آب و سوخت»، افزایش اندک بهای آب، برق و سوخت مصرفی به موجب قانون اصلاح ماده (۳) قانون برنامه چهارم توسعه (قانون تثبیت قیمت‌ها) بود.

پس از گروه اصلی «مسکن، سوخت و روشنایی»، رشد شاخص بهای گروه «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» بالاترین سهم را در رشد شاخص کل داشت. این گروه اصلی با دارا بودن بالاترین ضریب اهمیت نسبی در حدود ۳۲/۵ درصد در تشکیل شاخص کل، با نرخ ۱۰/۴ درصد نسبت به سال قبل رشد کرد و موجب ۳/۵ واحد درصد افزایش در شاخص کل شد. دلیل اصلی افزایش شاخص گروه اصلی «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات»، افزایش شاخص بهای «میوه‌ها و سبزی‌ها» بود. شاخص گروه فرعی مذکور با ۱۵/۷ درصد رشد نسبت به سال قبل، نسبت به افزایش سال ۱۳۸۳ به میزان ۲۱/۲ درصد، با افزایش کمتری مواجه بود. تغییرات شاخص بهای گروه مذکور در بیشتر ماه‌های سال مورد گزارش نسبت به ماه‌های مشابه سال قبل متفاوت و دارای سیر نزولی بود، به طوری که بیشترین افزایش در فروردین ماه برابر ۷۳/۶ درصد و کمترین افزایش در اسفند ماه برابر ۱/۳ درصد بود. این شاخص در مرداد و شهریور نیز به ترتیب معادل ۴/۷ و ۵/۲ درصد کاهش داشت. در گروه مذکور، شاخص بهای گروه «میوه‌ها و سبزی‌های تازه» که معمولاً در بیشتر ماه‌ها و فصول

سال نقش تعیین‌کننده‌ای در تغییرات سطح عمومی قیمت‌ها دارد، در سال مورد گزارش معادل ۱۵/۳ درصد افزایش یافت که نسبت به افزایش سال قبل معادل ۲۰/۶ درصد، افزایش کمتری داشت.

کادر شماره ۱۵ - بند (ج) ماده (۳۹) قانون برنامه چهارم توسعه

قیمت‌گذاری به کالاها و خدمات عمومی و انحصاری و کالاهای اساسی محدود می‌گردد. فهرست و ضوابط تعیین قیمت این‌گونه کالاها و خدمات، براساس قواعد اقتصادی ظرف شش ماه پس از تصویب این قانون، با پیشنهاد کارگروهی متشکل از وزارت بازرگانی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارتخانه‌های ذی‌ربط و تصویب هیئت وزیران تعیین می‌گردد. چنانچه دولت به هر دلیل فروش کالا یا خدمات فوق را به قیمتی کمتر از قیمت تعیین شده تکلیف کند، مابه‌التفاوت قیمت تعیین شده و تکلیف شده می‌باید هم‌زمان تعیین و از محل اعتبارات و منابع دولت در سال اجرا، پرداخت گردد و یا از محل بدهی دستگاه ذی‌ربط به دولت تهاثر شود.

کادر شماره ۱۶ - اقدامات انجام گرفته در خصوص کالاها و خدمات مشمول بند (ج) ماده (۳۹) قانون برنامه چهارم توسعه

ستاد بررسی و کنترل قیمت‌ها در جلسه مورخ ۱۳۸۴/۱۲/۲۳ فهرست کالاهای مشمول بند (ج) ماده (۳۹) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران را مجدداً مطرح و به شرح زیر تصمیم‌گیری نمود.

ماده ۱- کالاها و خدمات مشمول بند (ج) ماده (۳۹) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران عبارتند از:

کالاها و خدمات عمومی	کالاها و خدمات اساسی	کالاها و خدمات انحصاری
تامین و توزیع آب	قند و شکر (مربوط به تعهدات توزیع دولتی)	گاز مایع مصارف خانوار
جمع‌آوری فاضلاب	برنج (مربوط به تعهدات توزیع دولتی)	کتاب درسی تا پایان مقطع متوسطه (دبستان،
خدمات عمومی دولتی مربوط به تامین و توزیع آب و جمع‌آوری فاضلاب	روغن نباتی (مربوط به تعهدات توزیع دولتی)	راهنمایی و دبیرستان)
بهای برق مصرفی و حق انشعاب توسط دولت	دستمزد تصفیه شکر خام و تبدیل به قند	تراکتور (مربوط به تعهدات قبلی توزیع دولتی)
عرضه سوخت (نفت سفید، بنزین، نفت گاز، نفت کوره و CNG)	(مربوط به تعهدات توزیع دولتی)	کمباین (مربوط به تعهدات قبلی توزیع دولتی)
حق اشتراک و تعرفه تلفن ثابت و همراه	آرد و نان یارانه‌ای	دخانیات صرفاً مورد عرضه توسط شرکت دخانیات ایران
تعرفه خدمات پستی دولتی	شیر یارانه‌ای	
خدمات بهداشتی و درمانی	شیر خشک یارانه‌ای اطفال	
حمل و نقل عمومی درون شهری (اتوبوس، مینی‌بوس و تاکسی)	کاغذ یارانه‌ای	
قیمت پایه بلیت مسافری ریلی دولتی (شرکت رجا) راه‌آهن شهری (مترو)	دفترچه یارانه‌ای تحصیلی	
خدمات صدور و تمدید گواهینامه، گذرنامه و پلاک خودرو	واکسن و داروهای انسانی	
خدمات ثبت احوال، اسناد و املاک	واکسن و داروهای یارانه‌ای دامی	
خدمات حمل و نقل مسافر (هوایی)	سم و بذر یارانه‌ای	
	پودر شوینده یارانه‌ای	
	کیسه پلی پروپیلن (تعهدات توزیع دولتی آرد)	
	کود شیمیایی یارانه‌ای	
	گوشت قرمز و سفید	
	(مربوط به تعهدات توزیع دولتی)	
	تجهیزات پزشکی شامل سرنگ، ست خون، ست سرم، آنژیوکت	
	تجهیزات پزشکی که به صورت یارانه‌ای تامین یا وارد می‌شود	

ادامه کادر شماره ۱۶

ماده ۲- قیمت کالاها و خدمات موضوع بند (ج) ماده (۳۹) قانون برنامه چهارم توسعه بعد از کارشناسی اولیه توسط کارگروه‌های تعیین شده در این مصوبه و کارشناسی نهایی سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان به ستاد بررسی و کنترل قیمت‌ها ارسال و پس از تایید حسب مورد به هیئت دولت و یا شورای اقتصاد برای تصویب ارسال می‌گردد.

تبصره: کالاها و خدماتی که برای آنها کارگروه تعیین نشده است درخواست تعیین قیمت توسط دستگاه مربوط مستقیماً به سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان ارسال می‌شود و بقیه مراحل را طی خواهد کرد.

ماده ۳- مطابق ماده (۱۶۱) قانون برنامه چهارم کلیه قوانینی که مرجعی برای قیمت‌گذاری کالا و خدمات مشمول بند (ج) ماده (۳۹) وضع کرده‌اند ملغی می‌باشند.

ماده ۴- ضوابط قیمت‌گذاری و تغییر آن و هرگونه افزایش یا کاهش در فهرست کالا و خدمات مشمول این مصوبه پس از ابلاغ توسط وزیر بازرگانی پیشنهاد شده و به تصویب وزرای عضو ستاد بررسی و کنترل قیمت‌ها خواهد رسید.

وزرای عضو ستاد بررسی و کنترل قیمت‌ها عبارتند از: وزیر امور اقتصاد و دارایی، وزیر بازرگانی و وزیر رفاه و تامین اجتماعی.

ماده ۵- قیمت کالاها و خدمات موضوع ماده (۳) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اصلاحیه آن پس از طی مراحل مندرج در ماده (۲) این مصوبه طی لویحی حداکثر تا اول شهریور هر سال تقدیم مجلس شورای اسلامی خواهد شد.

ماده ۶- قیمت حمل و نقل جاده‌ای (اتوبوس - مینی‌بوس) فقط برای ایام پایانی و ابتدای هر سال مشمول قیمت‌گذاری خواهد بود.

⋮

ماده ۱۱- تعرفه خدمات صدور و تمدید گواهینامه، گذرنامه و پلاک خودرو و همچنین تعرفه خدمات ثبت احوال، اسناد و املاک پس از نظر کارشناسی سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان به ستاد بررسی و کنترل قیمت‌ها ارسال می‌گردد.

ماده ۱۲- براساس بند (۲۷) ماده (۷۱) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شورای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران، تعرفه حمل و نقل عمومی درون شهری (اتوبوس، مینی‌بوس و تاکسی) و همچنین راه‌آهن شهری (مترو) توسط شورای اسلامی شهر پیشنهاد و پس از نظر کارشناسی سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان به ستاد بررسی و کنترل قیمت‌ها ارسال می‌گردد.

ماده ۱۳- تفاوت قیمت آن دسته از محصولات پتروشیمی که در فرآیند تولید کالاهای مشمول بند (ج) ماده (۳۹) قانون برنامه چهارم توسعه مورد استفاده قرار می‌گیرند با قیمت‌های مصوب سال ۱۳۸۴ بایستی پس از محاسبات کارشناسی توسط سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان از طریق وزارت نفت و با هماهنگی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به حساب تعیین شده در سازمان حمایت واریز تا بابت یارانه به تولیدکنندگان محصول نهایی مذکور پرداخت گردد.

ماده ۱۴- وزارتخانه‌های تولیدی موظفند برنامه تولید سالانه کالاهای مشمول بند (ج) ماده (۳۹) را به تفکیک ماهیانه و آمار تولیدات تحقق یافته سه ماهه را به وزارت بازرگانی (کمیسیون تنظیم بازار) اعلام نمایند.

ماده ۱۵- هریک از کالاهای مشمول قیمت‌گذاری که پس از ایجاد و راه‌اندازی بورس کالا در فهرست اقلام مورد معامله در بورس قرار گیرد از تاریخ الحاق آن به بورس از شمول ضوابط قیمت‌گذاری معاف و براساس مقررات بورس کالا تعیین قیمت خواهد شد.

بدین ترتیب دو گروه اصلی «مسکن، سوخت و روشنایی» و «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» با مجموع ضریب اهمیت نزدیک به ۵۹/۵ درصد در تشکیل شاخص کل، سهمی معادل ۶۷ درصد از تورم سال ۱۳۸۴ را به خود اختصاص دادند، به طوری که در مجموع ۸/۱ واحد درصد از تورم ۱۲/۱ درصدی سال مورد بررسی به این دو گروه اصلی تعلق داشت.

در بین سایر گروه‌های اصلی تشکیل دهنده شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی، شاخص بهای «درمان و بهداشت» و «حمل و نقل و ارتباطات» به ترتیب با ۱۹/۳ و ۷/۶ درصد افزایش نسبت به سال قبل، موجب ۱/۱ و ۰/۸ واحد درصد افزایش در شاخص کل شدند. در گروه «حمل و نقل و ارتباطات»، شاخص بهای گروه «حمل و نقل عمومی» با ۱۱/۲ درصد رشد نزدیک به ۵۲ درصد از افزایش شاخص بهای این گروه را به خود اختصاص داد. همچنین شاخص بهای گروه «حمل و نقل شخصی» به میزان ۶/۳ درصد نسبت به سال قبل افزایش داشت که عمدتاً به دلیل بالا رفتن قیمت «تومبیل سواری» (پیکان و پراید) به میزان ۳/۴ درصد و «بیمه شخص ثالث» به میزان ۲۹/۷ درصد بود.

متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری

(۱۰۰=۱۳۷۶)

اثر مستقیم در تغییر شاخص کل سال ۱۳۸۴	درصد تغییر	سال		گروه‌های اختصاصی
		درصد تغییر		
		۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۴۲/۲	۵/۱	۹/۸	۱۲/۵	کالا
۱۹/۶	۲/۴	۱۵/۸	۱۸/۶	خدمت
۳۸/۲	۴/۶	۱۳/۸	۱۸/۲	مسکن، سوخت و روشنایی
۱۰۰/۰	۱۲/۱	۱۲/۱	۱۵/۲	شاخص کل
				گروه‌های اصلی و منتخب فرعی
۲۸/۸	۳/۵	۱۰/۴	۱۴/۲	خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات
۴/۹	۰/۶	۶/۰	۱۱/۷	گوشت قرمز، مرغ و ماهی
۵/۰	۰/۶	۱۱/۶	۸/۶	نان، برنج و فرآورده‌های غلات
۱۰/۸	۱/۳	۱۵/۷	۲۱/۲	میوه‌ها و سبزی‌ها
۱/۴	۰/۲	۴/۳	۱۶/۳	لبنیات و تخم‌مرغ
۳۸/۲	۴/۶	۱۳/۸	۱۸/۲	مسکن، سوخت و روشنایی
۳۷/۵	۴/۵	۱۴/۷	۱۸/۸	مسکن
۰/۷	۰/۱	۳/۲	۱۱/۲	برق، آب و سوخت
۴/۲	۰/۵	۹/۴	۹/۵	پوشاک
۵/۰	۰/۶	۱۱/۹	۱۶/۱	اثاث، کالاها و خدمات مورد استفاده در خانه
۶/۳	۰/۸	۷/۶	۱۱/۰	حمل و نقل و ارتباطات
۹/۰	۱/۱	۱۹/۳	۱۷/۴	درمان و بهداشت
۴/۰	۰/۵	۱۵/۲	۱۵/۳	تفریح، تحصیل و مطالعه
۴/۵	۰/۵	۱۲/۴	۱۴/۷	کالاها و خدمات متفرقه

شاخص بهای گروه «درمان و بهداشت» در چند سال اخیر همواره روند صعودی داشته است. نرخ رشد شاخص این گروه که عموماً بیشتر از نرخ رشد شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی است، موجب تغییر قیمت‌های نسبی در مجموعه سبد کالاها و خدمات مصرفی خانوارها به نفع این گروه شده است. در سال ۱۳۸۴، دلیل اصلی افزایش شاخص بهای گروه «درمان و بهداشت» افزایش شاخص گروه فرعی «خدمات درمانی» به میزان ۲۰/۳ درصد بود که حدود ۸۴ درصد از افزایش شاخص گروه مذکور را به خود اختصاص داد.

بررسی تغییرات ماهانه شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در سال ۱۳۸۴ نشان می‌دهد که شاخص مذکور در چهار ماه اردیبهشت تا مرداد با کاهش همراه بود و در سایر ماه‌های سال افزایش یافت. بیشترین افزایش نسبت به ماه قبل در فروردین ماه به میزان ۳/۸ درصد و بیشترین کاهش در اردیبهشت ماه به میزان ۱/۳ درصد بود.

تغییرات متوسط شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی پیش و پس از حذف نوسانات فصلی

(هر دوره نسبت به دوره قبل)

(درصد)

	پس از حذف نوسانات فصلی			پیش از حذف نوسانات فصلی		
	۱۳۸۴	▲ ۱۳۸۳	▲ ۱۳۸۲	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲
سه ماهه اول	۳/۴	۳/۵	۳/۵	۴/۷	۴/۸	۴/۹
سه ماهه دوم	۰/۴	۴/۷	۴/۰	-۱/۳	۲/۹	۲/۲
سه ماهه سوم	۳/۵	۳/۶	۲/۹	۲/۹	۲/۹	۲/۲
سه ماهه چهارم	۲/۸	۳/۳	۳/۱	۳/۹	۴/۵	۴/۲

بررسی تغییرات شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در هر فصل نسبت به فصل قبل نشان می‌دهد که تغییرات شاخص پیش از حذف نوسانات فصلی در فصل‌های اول و چهارم هر سال بیشتر و در فصل‌های دوم و سوم کمتر از تغییرات آن در مقایسه با فصل‌های مشابه پس از حذف نوسانات فصلی می‌باشد. از دلایل اصلی این اختلاف می‌توان به تغییرات بیشتر شاخص بهای گروه‌های «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات»، «پوشاک»، «اثاث، کالاها و خدمات مورد استفاده در خانه»، «حمل و نقل و ارتباطات» و «کالاها و خدمات متفرقه» در فصل‌های اول و چهارم سال به دلیل افزایش تقاضای جامعه در ماه‌های پایانی سال و عرضه کمتر محصولات کشاورزی در این فصل‌ها اشاره کرد. از طرف دیگر، با حذف نوسانات فصلی از شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی، انتظار می‌رود اثرات انباشته عوامل دیگری مانند تجدید قراردادهای اجاره مسکن، اثرات با وقفه رشد نقدینگی در ماه‌های پایانی سال قبل، اثرات با وقفه افزایش قیمت‌های اداری در ماه‌های اول سال، افزایش تقاضای جامعه برای کالاها و خدمات گروه‌های «تفریح، تحصیل و مطالعه»، «پوشاک» و «حمل و نقل و ارتباطات» در سه ماهه دوم و سوم هر سال، از عوامل اصلی موثر در رشد بالاتر شاخص مذکور (پس از حذف نوسانات فصلی نسبت به فصل قبل) باشد.

بررسی تحولات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری کشور به تفکیک استان‌های مختلف نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۴، استان‌های کهگیلویه و بویر احمد، خوزستان و کردستان به ترتیب با نرخ تورم ۱۵/۳، ۱۴/۸ و ۱۴/۴ درصد بالاترین نرخ تورم را داشتند. کمترین نرخ تورم مربوط به استان آذربایجان شرقی به میزان ۹/۳ درصد (تنها استان با نرخ تورم تک رقمی) بود.

بررسی ابعاد منطقه‌ای تحولات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری استان‌های مختلف نشان می‌دهد از نظر سطح عمومی قیمت‌ها در سال ۱۳۸۴، همانند دو سال پیش از آن، استان گلستان پایین‌ترین و استان کردستان بالاترین سطح قیمت‌ها را تجربه کرده‌اند.

از نظر آهنگ رشد قیمت‌ها طی دوره ۵ ساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴، استان سیستان و بلوچستان با ۱۲/۱ و استان کردستان با ۱۸/۱ درصد تورم سالانه به ترتیب کندترین و تندترین آهنگ رشد سطح عمومی قیمت‌ها را طی دوره مورد بررسی تجربه کرده‌اند. متوسط نرخ تورم در کل مناطق شهری کشور طی این دوره ۱۴/۷ درصد بوده است.

در سال ۱۳۸۴، نرخ تورم در استان تهران ۱۱/۱ درصد بود. استان تهران به لحاظ جمعیت و سهم از هزینه کل خانوارهای مناطق شهری، دارای سهم قابل ملاحظه‌ای در حدود ۳۴/۹ درصد در تشکیل شاخص کل می‌باشد. افزایش شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در این استان موجب ۴ واحد درصد افزایش در شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی مناطق شهری کشور شد و به تنهایی سهمی معادل ۳۲/۹ درصد در افزایش شاخص کل داشت. استان‌های اصفهان و خراسان به ترتیب با سهمی معادل ۸/۷ و ۸/۱ درصد در رتبه‌های بعدی تأثیرگذاری بر افزایش شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری کشور قرار گرفتند.

۱۹-۲-۱-۲- مناطق روستایی کشور^(۱)

شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی کشور در سال ۱۳۸۴ نسبت به سال قبل ۱۲ درصد افزایش یافت. نرخ تورم مناطق روستایی حاصل رشد شاخص بهای «کالاها» با نرخ ۱۰/۵ درصد و شاخص بهای «خدمات» با نرخ ۱۶/۲ درصد نسبت به سال ۱۳۸۳ می‌باشد. دو گروه اختصاصی مذکور به ترتیب با ضرایب اهمیت ۷۶/۳ و ۲۳/۷ درصد در تشکیل شاخص کل، ۶۴/۳ و ۳۵/۷ درصد از افزایش شاخص کل را به خود اختصاص دادند.

در سال مورد بررسی، شاخص بهای گروه «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» به میزان ۱۰/۵ درصد و شاخص بهای «کالاهای غیر خوراکی و خدمات» به میزان ۱۳/۱ درصد نسبت به سال قبل رشد نمود. در سال ۱۳۸۴، سهم گروه «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» از افزایش شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی به میزان ۳۶/۹ درصد و سهم گروه «کالاهای غیر خوراکی و خدمات» از افزایش شاخص کل به میزان ۶۳/۱ درصد بود.

در سال مورد بررسی، به جز نرخ رشد شاخص دو گروه «بهداشت و درمان» و «تفریح و فرهنگ» نرخ رشد شاخص سایر گروه‌های اصلی تشکیل دهنده شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی نسبت به سال قبل کاهش داشت. در این بین کاهش نرخ رشد شاخص گروه‌های «حمل و نقل» و «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» بیشتر از سایر گروه‌ها بود.

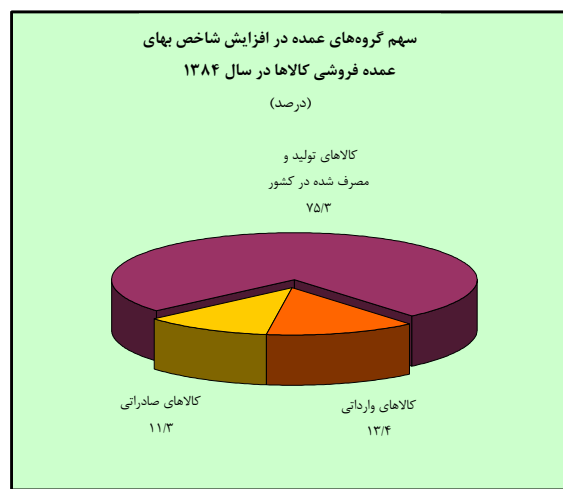
در سال ۱۳۸۴، شاخص گروه «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» با ۱۰/۵ درصد رشد نسبت به سال گذشته، به دلیل دارا بودن ضریب اهمیت قابل توجه ۴۳/۳ درصد در تشکیل شاخص کل، سهمی معادل ۳۶/۹ درصد در رشد این شاخص داشت. پس از گروه اصلی «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات»، گروه‌های «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها»، «بهداشت و درمان» و «پوشاک و کفش» به ترتیب با سهمی معادل ۲۳/۸، ۱۰/۵ و ۱۰/۴ درصد بیشترین سهم را در رشد شاخص کل داشتند. چهار گروه اصلی مذکور در مجموع معادل ۸۱/۶ درصد از افزایش شاخص کل را به خود اختصاص دادند.

۱۹-۲-۲- شاخص بهای عمده فروشی کالاها

متوسط شاخص بهای عمده فروشی کالاها در سال ۱۳۸۴ نسبت به سال قبل به میزان ۹/۵ درصد افزایش یافت. نرخ رشد این شاخص در سال گذشته ۱۴/۷ درصد بود. دلیل اصلی کاهش نرخ رشد در سال ۱۳۸۴ با توجه به ضریب اهمیت نسبی گروه‌های عمده تشکیل دهنده شاخص کل، کاهش نرخ رشد شاخص بهای گروه «کالاهای تولید و مصرف شده در کشور» از ۱۴/۳ درصد در سال گذشته به ۹/۵ درصد در سال مورد بررسی بود که ۷۵/۳ درصد از تغییرات شاخص بهای عمده فروشی را بر عهده داشت.

در سال ۱۳۸۴، نرخ رشد شاخص بهای «کالاهای

وارداتی» نسبت به سال گذشته کاهش داشت و از ۱۴/۵ درصد در سال ۱۳۸۳ به ۶/۶ درصد در سال مورد بررسی رسید. نرخ رشد شاخص بهای «کالاهای صادراتی» نیز از ۲۲/۵ درصد در سال ۱۳۸۳ به ۱۹ درصد در سال ۱۳۸۴ کاهش یافت.

۱- منبع آمارهای استفاده شده در این بخش، نشریه «شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی کشور» مرکز آمار ایران می‌باشد. سال پایه این شاخص ۱۳۸۱ است.

عوامل اصلی تاثیرگذار بر شاخص بهای کالاهای وارداتی به کشور شامل قیمت‌های جهانی، حقوق ورودی و نرخ ارز مورد استفاده در محاسبات گمرکی می‌باشد. نرخ موثر حقوق ورودی در سال ۱۳۸۳ به میزان ۱۱ درصد بود که در سال ۱۳۸۴ به ۱۰/۲ درصد کاهش یافت.^(۱) در سال ۱۳۸۴، نرخ ارز مورد استفاده در محاسبات گمرکی به طور متوسط ۹۰۰۹ ریال به ازای هر دلار بود. نرخ مشابه در سال ۱۳۸۳ به میزان ۸۵۰۰ ریال بود. با توجه به یکسان‌سازی نرخ ارز از سال ۱۳۸۱ و تعدیل ۶ درصدی آن در سال ۱۳۸۴ نسبت به سال قبل، افزایش نرخ رشد شاخص بهای کالاهای وارداتی را می‌توان بیشتر به افزایش قیمت‌ها در بازارهای جهانی، تغییر ترکیب کالاهای وارداتی به کشور و افزایش نرخ ارز مربوط دانست.

شاخص ارزش واحد^(۲) برای کالاهای صادراتی در سال ۱۳۸۳ برابر ۳/۲۲ میلیون ریال به ازای هر تن بود که در سال ۱۳۸۴ این شاخص به ۳/۷۹ میلیون ریال به ازای هر تن رسید که ۱۷/۷ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین شاخص ارزش واحد برای کالاهای وارداتی در سال ۱۳۸۳ برابر ۸/۷۳ میلیون ریال به ازای هر تن بود که در سال ۱۳۸۴ این شاخص با ۱۴/۲ درصد رشد به ۹/۹۷ میلیون ریال به ازای هر تن افزایش یافت. دو شاخص ارزش واحد کالاهای صادراتی و وارداتی کشور علاوه بر متغیرهای تورم داخلی و خارجی، نرخ ارز و نرخ موثر تعرفه، تحت تاثیر کیفیت و نوع کالاهای صادراتی و وارداتی نیز قرار می‌گیرند.

در بین گروه‌های اصلی شاخص بهای عمده فروشی کالاها، شاخص بهای «مواد خوراکی» با رشدی به میزان ۱۰/۳ درصد در بین گروه‌های اصلی و نیز با توجه به ضریب اهمیت قابل ملاحظه ۳۵/۴ درصدی آن در تشکیل شاخص کل، سهمی معادل ۴۳/۶ درصد از تغییرات شاخص مذکور را بر عهده داشت. افزایش شاخص بهای گروه‌های «گوشت قرمز» به میزان ۶/۸ درصد، «ماهی آب‌های جنوب» ۱۷/۵ درصد، «لبنیات» ۵/۲ درصد، «حبوب» ۴۲/۴ درصد، «گندم» ۸/۱ درصد، «برنج تولید داخل» ۱۴/۹ درصد، «میوه‌های تازه» ۱۱/۲ درصد، «مرکبات» ۶۲/۴ درصد، «سبزی‌های تازه» ۱۷/۷ درصد، «خشکبار» ۲۲/۵ درصد، «شکر» ۴/۱ درصد و «عسل» ۲۲/۳ درصد بیشترین اثر را در افزایش شاخص بهای گروه مواد خوراکی داشتند.

پس از شاخص گروه «مواد خوراکی»، شاخص گروه «مصنوعات برحسب مواد اولیه» با ۹/۵ درصد رشد نسبت به سال قبل و با ضریب اهمیتی در حدود ۲۶/۹ درصد در تشکیل شاخص کل، سهمی معادل ۲۶/۲ درصد در افزایش شاخص کل داشت. در بین زیرگروه‌ها و اقلام مشمول این گروه، بالا رفتن شاخص بهای اقلام و گروه‌های «لاستیک رویی و تویی» معادل ۱۳/۶ درصد، «کاغذ و مقوا» ۸/۲ درصد، «منسوجات» ۱۲/۲ درصد (عمدتاً به دلیل افزایش شاخص بهای الیاف و نخ به میزان ۱۰/۶ درصد، قالی و قالیچه دست‌باف ۲۱/۲ درصد و فرش ماشینی و موکت ۱۲/۲ درصد)، «مصنوعات معدنی غیر فلزی» ۸/۱ درصد (بیشتر ناشی از بالا رفتن شاخص بهای سیمان و محصولات سیمانی به میزان ۱۱/۱ درصد، آجر ۱۰/۳ درصد و آسفالت ۵/۳ درصد)، «آهن و فولاد» ۳/۸ درصد، «مس» ۲۸/۷ درصد، «آلومینیوم» ۱۳/۱ درصد و «مصنوعات فلزی» ۱۵/۴ درصد سهم قابل توجهی در افزایش شاخص بهای گروه «مصنوعات برحسب مواد اولیه» داشت. گروه «مواد شیمیایی و پتروشیمی» نیز با ۱۶ درصد رشد نسبت به سال قبل دارای سهمی معادل ۱۴/۵ درصد در رشد شاخص کل بود. افزایش شاخص بهای «بنزن صادراتی» به میزان ۷۲/۸ درصد، «پروپان صادراتی» و «بوتان صادراتی» به ترتیب به میزان ۳۵/۵ و ۳۳/۷ درصد، «دارو» ۱۰ درصد، «مواد شوینده» ۷/۵ درصد و «مواد اولیه پلاستیک و لاستیک مصنوعی» ۲۰/۵ درصد، بیشترین اثر را در افزایش شاخص بهای این گروه داشتند. بدین ترتیب، سه گروه اصلی «مواد خوراکی»، «مصنوعات برحسب مواد اولیه» و «مواد شیمیایی و پتروشیمی» در مجموع ۸۴/۳ درصد از رشد شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها طی سال ۱۳۸۴ را به خود اختصاص دادند.

۱- نرخ موثر حقوق ورودی از تقسیم مجموع حقوق ورودی وصولی بر ارزش ریالی کل واردات گمرکی کشور به دست می‌آید.

۲- شاخص ارزش واحد (unit value) از تقسیم ارزش کالاهای صادراتی به وزن صادرات یا ارزش کالاهای وارداتی به وزن واردات محاسبه می‌گردد.

در سال ۱۳۸۴، افزایش جزئی شاخص بهای برخی از اقلام زیر گروه «نفث و مشتقات آن» همراه با ثابت بودن نرخ رسمی اقلامی چون نفت سفید، بنزین معمولی و نفت گاز (گازوییل) به دلیل قانون اصلاح ماده (۳) قانون برنامه چهارم توسعه موجب شد تا میانگین شاخص بهای گروه «سوخت‌های معدنی و فرآورده‌های آن» نسبت به سال گذشته ۴/۷ درصد افزایش یابد که به مراتب پایین‌تر از ۲۰/۹ و ۱۲/۲ درصد افزایش این شاخص در سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ بود.

در بین گروه‌های اختصاصی شاخص بهای عمده فروشی کالاها، نرخ رشد شاخص بهای «مصالح ساختمانی» در سال ۱۳۸۴ در مقایسه با نرخ مشابه در سال ۱۳۸۳ از کاهش قابل ملاحظه‌ای برخوردار بود. نرخ رشد این گروه از ۲۳/۹ درصد در سال ۱۳۸۳ به ۶/۲ درصد در سال ۱۳۸۴ کاهش یافت و دلیل عمده آن کاهش نرخ رشد شاخص بهای «مصالح فلزی» از ۳۳/۱ درصد در سال ۱۳۸۳ به ۴/۷ درصد در سال ۱۳۸۴ بود. نرخ رشد شاخص قیمت «مصالح ساختمانی غیر فلزی» از ۱۴/۶ درصد در سال ۱۳۸۳ به ۷/۹ درصد در سال ۱۳۸۴ کاهش یافت.

بررسی تغییرات ماهانه شاخص بهای عمده فروشی در سال ۱۳۸۴ نشان می‌دهد که این شاخص در پنج ماه اردیبهشت تا شهریور کاهش و در سایر ماه‌های سال افزایش یافت. بیشترین افزایش نسبت به ماه قبل در فروردین به میزان ۲/۹ درصد و بیشترین کاهش به میزان یک درصد در ماه‌های تیر و مرداد بود.

متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها

(۱۳۷۶=۱۰۰)

اثر مستقیم در تغییر شاخص کل سال ۱۳۸۴	درصد تغییر		سال		
	واحد درصد	درصد	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
			درصد	درصد	
					گروه‌های عمده
					کالا‌های تولید و مصرف شده در کشور
۷۵/۳	۷/۱	۹/۵	۱۴/۳	۲۷۷/۴	۲۵۳/۳
۱۳/۴	۱/۳	۶/۶	۱۴/۵	۲۰۴/۲	۱۹۱/۵
۱۱/۳	۱/۱	۱۹/۰	۲۲/۵	۴۱۱/۰	۳۴۵/۴
۱۰۰/۰	۹/۵	۹/۵	۱۴/۷	۲۶۴/۹	۲۴۱/۹
					شاخص کل
					گروه‌های اصلی
					مواد خوراکی
۴۳/۶	۴/۱	۱۰/۳	۱۲/۷	۳۰۴/۱	۲۷۵/۸
۰/۷	۰/۱	۸/۰	۷/۳	۲۷۶/۲	۲۵۵/۷
۱/۵	۰/۱	۴/۱	۱۰/۸	۲۲۴/۶	۲۱۵/۸
۲/۶	۰/۳	۴/۷	۱۲/۲	۴۸۶/۳	۴۶۴/۵
۱۴/۵	۱/۴	۱۶/۰	۱۳/۳	۲۸۱/۵	۲۴۲/۷
۲۶/۲	۲/۵	۹/۵	۲۵/۶	۲۵۷/۸	۲۳۵/۴
۹/۶	۰/۹	۶/۶	۷/۲	۱۸۲/۴	۱۷۱/۱
۱/۳	۰/۱	۸/۲	۳/۷	۱۷۶/۲	۱۶۲/۹
					گروه‌های اختصاصی
					محصولات کشاورزی، دامپروری و ماهیگیری
۳۳/۳	۳/۲	۱۰/۱	۱۳/۵	۳۱۰/۶	۲۸۲/۱
۲۷/۰	۲/۶	۱۳/۲	۱۵/۶	۳۱۶/۵	۲۷۹/۵
۶/۳	۰/۶	۵/۰	۱۰/۱	۳۰۰/۷	۲۸۶/۳
۷/۸	۰/۷	۶/۲	۲۳/۹	۲۸۵/۴	۲۶۸/۸
۳/۲	۰/۳	۴/۷	۳۳/۱	۲۶۲/۷	۲۵۰/۸
۴/۶	۰/۴	۷/۹	۱۴/۶	۳۱۶/۹	۲۹۳/۸

۱۹-۲-۳- شاخص بهای تولید کننده

در سال ۱۳۸۴، شاخص بهای تولید کننده نسبت به سال قبل ۹/۵ درصد رشد داشت. نرخ رشد این شاخص در سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ به ترتیب ۱۵/۶ و ۱۶/۸ درصد بود. در بین گروه‌های اصلی شاخص بهای تولید کننده، بیشترین سهم در رشد این شاخص به ترتیب به گروه‌های «محصولات صنعتی»، «مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب»، «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» و «کشاورزی،

دامداری و جنگلداری» اختصاص داشت. در سال ۱۳۸۴، شاخص بهای «محصولات صنعتی» با ۹/۳ درصد رشد نسبت به سال قبل، با توجه به ضریب اهمیتی در حدود ۴۵/۲ درصد در تشکیل شاخص کل، به تنهایی سهمی معادل ۳۸/۵ درصد از افزایش شاخص کل را بر عهده داشت. شاخص بهای «مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب» با نرخ رشد ۱۴/۷ درصد در مقابل ۱۹ درصد رشد در سال ۱۳۸۳، دارای سهمی معادل ۲۰/۱ درصد در رشد شاخص کل بود. دو گروه «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» و «کشاورزی، دامداری و جنگلداری» به ترتیب با نرخ رشد ۱۲/۳ و ۴/۲ درصد، سهمی برابر ۱۴/۵ و ۱۰/۷ درصد در افزایش شاخص کل بهای تولید کننده داشتند. در مجموع، چهار گروه مذکور با در اختیار داشتن ضریب اهمیتی در حدود ۹۰ درصد در شاخص بهای تولید کننده، ۸۳/۸ درصد از رشد شاخص مذکور در سال ۱۳۸۴ را به خود اختصاص دادند.

نرخ رشد گروه «واسطه‌گری‌های مالی» در بین گروه‌های اصلی شاخص نسبت به سال قبل فقط به میزان ۵/۹ درصد بود. نرخ رشد این گروه در سال گذشته به میزان ۳۴ درصد بود. از عمده دلایل افزایش این شاخص، بالا رفتن شاخص بهای «حق بیمه» به میزان ۲۷/۵ درصد در سال ۱۳۸۴ بود. کاهش شاخص کل قیمت در بورس در سال ۱۳۸۴ از دلایل اصلی افزایش اندک شاخص بهای «واسطه‌گری‌های مالی» در سال مذکور بوده است.

بررسی تغییرات ماهانه شاخص بهای تولید کننده نشان می‌دهد که این شاخص در مرداد ماه به میزان ۰/۴ درصد کاهش داشت، در تیر ماه بدون تغییر ماند و در سایر ماه‌های سال افزایش داشت. بیشترین افزایش در فروردین ماه و به میزان ۱/۳ درصد بود.

متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای تولیدکننده

(۱۳۷۶=۱۰۰)

اثر مستقیم در تغییر شاخص کل سال ۱۳۸۴	درصد تغییر	سال		گروه‌های اختصاصی
		۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۱۱/۵	۱/۱	۴/۴	۱۷/۹	کشاورزی، دامداری و ماهیگیری
۳۹/۶	۳/۸	۹/۰	۱۴/۸	مواد معدنی، محصولات صنعتی و تامین برق، گاز و آب
۴۸/۹	۴/۶	۱۳/۶	۱۸/۶	خدمات
۱۰۰/۰	۹/۵	۹/۵	۱۶/۸	شاخص کل
				گروه‌های اصلی
۱۰/۷	۱/۰	۴/۲	۱۷/۹	کشاورزی، دامداری و جنگلداری
۰/۸	۰/۱	۱۵/۳	۲۲/۵	ماهیگیری
۱/۰	۰/۱	۱۶/۵	۸/۲	مواد معدنی
۳۸/۵	۳/۶	۹/۳	۱۴/۷	محصولات صنعتی
۰/۲	۰/۰	۰/۸	۱۸/۱	تامین برق، گاز و آب
۰/۵	۰/۱	۱۵/۶	۱۸/۶	تعمیر وسایل نقلیه موتوری
۱/۱	۰/۱	۱۲/۵	۱۶/۰	هتل و رستوران
۱۴/۵	۱/۴	۱۲/۳	۱۴/۲	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
۲/۰	۰/۲	۵/۹	۳۴/۰	واسطه‌گری‌های مالی
۲۰/۱	۱/۹	۱۴/۷	۱۹/۰	مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب
۱/۸	۰/۲	۲۰/۶	۲۲/۹	آموزش
۵/۸	۰/۵	۲۰/۳	۱۸/۷	بهداشت و مددکاری اجتماعی
۳/۰	۰/۳	۱۳/۳	۱۸/۱	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی

۱۹-۲-۴- شاخص بهای کالاهای صادراتی

در سال ۱۳۸۴، شاخص بهای «کالاهای صادراتی» به میزان ۱۶/۲ درصد نسبت به سال قبل افزایش یافت. نرخ رشد این شاخص در سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ به ترتیب ۱۱/۷ و ۲۸/۴ درصد بود. در بین گروه‌های تشکیل دهنده شاخص بهای «کالاهای صادراتی»، شاخص بهای گروه «محصولات معدنی» به دلیل افزایش شاخص بهای «پروپان» به میزان ۳۵/۱ درصد، «کنسانتره روی» به میزان ۶۲/۵

درصد و «بوتان» به میزان ۳۳/۳ درصد از بیشترین نرخ رشد در بین گروه‌های اصلی به میزان ۳۷/۶ درصد نسبت به سال قبل برخوردار بود. در سال مورد بررسی، شاخص سه گروه «پوست، چرم و محصولات چرمی»، «محصولات حیوانی» و «وسایل نقلیه زمینی و تجهیزات ترابری» به ترتیب با ۹/۴، ۵/۲ و ۲/۹ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۸۳ مواجه شدند.

در سال ۱۳۸۴، در بین گروه‌های اصلی تشکیل دهنده شاخص کل بهای «کالاهای صادراتی»، دو گروه «محصولات معدنی» و «مواد نسجی و مصنوعات از این مواد» بیشترین تاثیر را در افزایش شاخص کل به ترتیب به میزان ۴۷/۱ و ۲۱/۹ درصد داشتند. در گروه «مواد نسجی و مصنوعات از این مواد»، افزایش شاخص بهای «فرش پشمی دست‌باف» به میزان ۲۸/۴ درصد، «موکت و فرش ماشینی» ۱۵/۸ درصد، «پوشاک» ۱۲/۴ درصد و «پارچه و الیاف مصنوعی» ۷ درصد نسبت به سال ۱۳۸۳ قابل ملاحظه بود. همچنین در گروه «محصولات صنایع غذایی، نوشابه‌ها و توتون» کلیه اقلام با افزایش همراه بود، که در این میان افزایش بهای «خاویار» به میزان ۶۴/۱ درصد قابل ملاحظه بود. در سال مورد بررسی، افزایش شاخص سه گروه «محصولات معدنی»، «مواد نسجی و مصنوعات از این مواد» و «محصولات صنایع غذایی، نوشابه‌ها و توتون» در مجموع با ضریب اهمیت نسبی ۴۶/۳ درصد در تشکیل شاخص کل، حدود ۸۱/۸ درصد از افزایش این شاخص را به خود اختصاص دادند.

بررسی تغییرات ماهانه شاخص بهای «کالاهای صادراتی» در سال ۱۳۸۴ نشان می‌دهد این شاخص در ماه‌های خرداد، مرداد و اسفند کاهش و در سایر ماه‌های سال افزایش یافت. بیشترین رشد شاخص نسبت به ماه قبل مربوط به بهمن ماه به میزان ۴/۳ درصد و بیشترین کاهش مربوط به مرداد ماه به میزان ۲/۷ درصد بود.

متوسط سالانه گروه‌های شاخص بهای کالاهای صادراتی در ایران

(۱۳۷۶=۱۰۰)

اثر مستقیم در تغییر شاخص کل سال ۱۳۸۴	درصد تغییر	سال		گروه
		۱۳۸۴	۱۳۸۳	
درصد	واحد درصد	۱۳۸۴	۱۳۸۳	محصولات حیوانی
-۰/۹	-۰/۲	-۵/۲	۱۳/۹	محصولات نباتی
۳/۳	۰/۵	۶/۱	۳۰/۳	چربی‌ها و روغن‌های حیوانی و نباتی
۰/۱	۰/۰	۳/۹	۱۰/۳	محصولات صنایع غذایی، نوشابه‌ها و توتون
۱۲/۸	۲/۱	۲۷/۵	۱۱/۷	محصولات معدنی
۴۷/۱	۷/۶	۳۷/۶	۳۱/۰	محصولات صنایع شیمیایی و صنایع وابسته
۸/۰	۱/۳	۷/۰	۴۴/۳	مواد پلاستیک و کائوچو و مصنوعات آنها
۰/۵	۰/۱	۲/۳	۴۷/۹	پوست و چرم و محصولات چرمی
-۲/۴	-۰/۴	-۹/۴	۵/۹	چوب و اشیای چوبی
۰/۱	۰/۰	۱۰/۹	۸/۲	خمیر چوب، کاغذ و مقوا
۰/۴	۰/۱	۱۰/۱	۱۱/۲	مواد نسجی و مصنوعات از این مواد
۲۱/۹	۳/۶	۲۲/۶	۹/۲	انواع کفش
۰/۵	۰/۱	۴/۵	۱۱/۹	مصنوعات ساخته شده از انواع سنگ
۰/۵	۰/۱	۷/۶	۶/۶	فلزات معمولی و مصنوعات آنها
۷/۵	۱/۲	۹/۲	۷۱/۱	ماشین‌آلات مکانیکی و ادوات برقی
۰/۵	۰/۱	۱۴/۱	۱۴/۱	وسایل نقلیه زمینی و تجهیزات ترابری
-۰/۱	۰/۰	-۲/۹	۶/۸	دستگاه‌های اپتیک، دقت‌سنجی و پزشکی
۰/۲	۰/۰	۵/۸	-۲/۶	شاخص کل
۱۰۰/۰	۱۶/۲	۱۶/۲	۲۸/۴	
			۴۰۹/۹	۳۵۲/۷

۱۹-۳- روند قیمت و بازده دارایی‌ها

تحولات بازارها و جریان وجوه در بازار دارایی‌ها از موضوعات مورد توجه سیاست‌گذاران اقتصادی است. کارکرد بازار دارایی‌ها شامل بازار پول، ارز، اوراق بهادار و دارایی‌های حقیقی آثار مهمی بر متغیرهای عمده اقتصاد کلان به ویژه سطح عمومی قیمت‌ها بر جای می‌گذارد. مهم‌ترین وظیفه و کارکرد بازار دارایی‌ها را می‌توان در تامین مالی فعالیت‌های بخش واقعی، شکل‌دهی به انتظارات تورمی و جذب عدم تعادل‌ها و شوک‌های وارده به بخش واقعی خلاصه نمود.

بررسی بازار دارایی‌ها در اقتصاد ایران حاکی از آن است که در چند سال اخیر ورود نقدینگی به این بازار موجب تقاضای قابل توجه و افزایش قیمت دارایی‌ها شده و بدین ترتیب اثر کمتری بر قیمت کالاها و خدمات مصرفی بر جای گذاشته است. در این بازار سرمایه‌گذاران علاوه بر نرخ بازدهی و ریسک دارایی‌ها به درجه نقدشوندگی آنها نیز توجه می‌کنند. در اقتصاد ایران به دلیل عدم تقارن گسترده اطلاعات و هزینه بالای معاملات در داد و ستدهای رسمی، درجه نقدشوندگی دارایی‌ها بسیار متفاوت است.

مقایسه نرخ بازدهی انواع دارایی‌ها در سال ۱۳۸۴ با نرخ تورم در سال مذکور حاکی از بازدهی واقعی منفی دارایی‌هایی مانند سهام، یورو، اتومبیل سواری (پراید)، دلار و زمین است. در این سال سهام و یورو بازدهی اسمی منفی به ترتیب به میزان ۱۲/۷ و ۰/۳ درصد داشتند. در سال ۱۳۸۴، در بین دارایی‌های با نرخ بازدهی واقعی مثبت، شاخص قیمت سکه بهار آزادی و سپرده‌های سرمایه‌گذاری یک‌ساله در بانک‌های غیر دولتی به ترتیب با نرخ‌های ۱۷/۶ و ۱۷ تا ۱۹ درصد بالاترین بازدهی را برای سرمایه‌گذاران داشتند.

بررسی بازدهی سرمایه‌گذاری روی انواع دارایی‌ها نشان می‌دهد در سال ۱۳۸۴، به طور کلی بازدهی دارایی‌ها نسبت به سال قبل کاهش داشته است. در سال ۱۳۸۴، افت بازدهی در بورس اوراق بهادار به مراتب محسوس‌تر بود. رشد شاخص قیمت و بازده نقدی سهام در این سال ۱۲/۷ درصد منفی در مقابل ۱۳۸/۶ و ۱۳/۶ درصد به ترتیب در سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ بود.

روند رشد قیمت و بازدهی بعضی از انواع دارایی‌ها (۱)

(درصد)

نسبت شارپ (۲)	انحراف معیار	میانگین نرخ بازدهی	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	
-۴/۹	۳/۰	۲/۰	۳/۴	۵/۱	۳/۸	۰/۱	-۲/۲	قیمت اسمی دلار
-۴/۹	۳/۳	۰/۵	۰/۸	-۳/۱	۰/۶	۵/۷	-۱/۴	شاخص قیمت اتومبیل سواری (پراید)
-۰/۷	۹/۶	۹/۸	-۰/۳	۱۳/۱	۲۳/۱	۱۳/۱	۰۰۰	قیمت اسمی یورو
-۰/۳	۰/۹	۱۶/۵	۱۵/۵-۱۷	۱۷/۰	۱۷/۰	۱۵/۰	۱۷/۰	نرخ سود اوراق مشارکت دولت
-۰/۱	۸/۹	۱۵/۵	۱۷/۶	۲۱/۳	۲۳/۲	۱۵/۰	۰/۶	قیمت سکه بهار آزادی ▲
۰/۰	۰/۷	۱۶/۷	۱۵/۵	۱۷/۰	۱۷/۰	۱۷/۰	۱۷/۰	نرخ سود اوراق مشارکت بانک مرکزی
۰/۵	۵۷/۲	۴۶/۹	-۱۲/۷	۱۳/۶	۱۳۸/۶	۵۱/۲	۴۳/۷	شاخص قیمت و بازده نقدی سهام
۰/۷	۲/۳	۱۸/۴	۱۴/۴	۱۸/۳	۱۹/۴	۲۰/۰	۱۹/۹	شاخص کرایه خانه‌های مسکونی اجاری
۰/۸	۱۰/۸	۲۵/۴	۱۱/۵	۲۲/۰	۳۶/۲	۳۶/۵	۲۰/۸	شاخص قیمت زمین ▲
								نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری یک‌ساله
θ	۰/۰	۱۳/۰	۱۳/۰	۱۳/۰	۱۳/۰	۱۳/۰	۱۳/۰	بانک‌های دولتی
۱/۰	۰/۷	۱۷/۴	۱۷-۱۹	۱۸/۰	۱۷/۰	۱۷/۰	۱۷/۰	بانک‌های غیر دولتی (بالاترین نرخ)
θ	۲/۱	۱۴/۰	۱۲/۱	۱۵/۲	۱۵/۶	۱۵/۸	۱۱/۴	شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (متوسط سالانه)

۱- برای محاسبه نرخ بازدهی واقعی اوراق مشارکت و سپرده‌های سرمایه‌گذاری یک‌ساله بانک‌های دولتی و خصوصی باید از نرخ تورم نقطه‌ای استفاده نمود.
 ۲- نسبت شارپ برای یک دارایی مخاطره‌آمیز عبارت از نسبت تفاضل بازدهی دارایی مورد نظر و دارایی بدون ریسک (اوراق مشارکت بانک مرکزی) به انحراف معیار دارایی مورد نظر می‌باشد.

۱۹-۴- سرعت گردش پول

طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴، سرعت گردش پول در ایران در دامنه ۴/۶ تا ۵/۵ و سرعت گردش نقدینگی در دامنه ۱/۸ تا ۲/۲ در نوسان بود. بنا به تعریف، سرعت گردش پول و نقدینگی با تورم رابطه مستقیم دارد. همچنین تغییر ترکیب حجم پول و نقدینگی به دلیل بهبود خدمات شبکه بانکی و گسترش استفاده از ابزارهای پرداخت غیر نقدی و الکترونیک، موجب تغییر سرعت گردش پول و نقدینگی می‌شود. طی سال‌های مذکور، تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی از ۱۱/۷ درصد در اسفند ۱۳۸۰ نسبت به اسفند سال قبل به ۱۷/۵ درصد در اسفند ۱۳۸۱ افزایش یافت. نرخ مذکور در اسفند ۱۳۸۴ به حداقل میزان خود (۱۰/۲ درصد) طی پنج سال گذشته رسید. در سال ۱۳۸۴، به دلیل رشد بالای نقدینگی و کاهش فعالیت‌های اقتصادی ناشی از رکود حاکم بر بازار دارایی‌ها (شامل مسکن، بورس، خودرو و تلفن همراه) سرعت گردش نقدینگی نیز به حداقل میزان خود طی دوره مذکور رسید.

شاخص‌های مختلف سرعت گردش پول

(درصد)

۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	
۳۳/۴	۳۰/۹	۲۸/۳	۲۶/۴	۲۲/۸	سرعت گردش اسکناس و مسکوک
۵/۳	۵/۵	۵/۰	۵/۰	۴/۶	سرعت گردش پول
۱/۸	۲/۰	۲/۱	۲/۲	۲/۱	سرعت گردش نقدینگی
۱۰/۲	۱۶/۷	۱۳/۹	۱۷/۵	۱۱/۷	تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (اسفند نسبت به اسفند سال قبل)